Profesorul Horia Teodoru la 80 de ani

arh. **ȘTEFAN BALȘ**

În istoria restaurării monumentelor istorice din țara noastră, arhitectul Horia Teodoru ocupă în mod incontestabil un loc de frunte.

În anii dinaintea primului război mondial, personalități din lumea arhitecților precum au fost Al. Băicoianu, Gh. Lupu, N. Trajanescu, au realizat importante lucrări de restaurare în cadrul Serviciului tehnic al Comisiunii Monumentelor Istorice condus de N. Ghica-Budești. Ele apăreau atunci ca un răspuns la nivel național la acțiunea mult criticată desfășurată anterior de arhitectul francez Lecomte de Nouy. Văzute astăzi însă, mai toate acestea, cu excepția remarcabilei restaurări a inginerului Grigore Cerchez de la Curtea de Argeș, poartă pecetea unor interpretări personale, lipsite în general de acel riguros respect al vechilor forme și materiale care au stat la baza restaurărilor din epoca următoare.

În 1927, și-a început activitatea, la Comisiunea Monumentelor Istorice, arhitectul Horia Teodoru, după un stagiu de specializare de doi ani la Școala Română din Roma. Încă de la început, sprijinit de conducătorii Comisiunii, a pornit o luptă neobosită și îndărătnică pentru a imprima noile noțiuni însușite ca specialist în privința principiilor de proiectare în restaurare și pentru a îndrepta numeroasele tehnici greșite, folosite în execuție.

Această luptă ce avea să dăinuiască în toată perioada dintre cele două războaie mondiale, a reușit, prin persistența ei, să cîștige teren, în așa fel încît punctele sale de vedere au fost cu încetul acceptate și au ajuns să constituie baze obligatorii în domeniul respectiv.

Rezumînd criteriile care au caracterizat restaurările lui Horia Teodoru și care le-au diferențiat în mod vădit de lucrările anterioare, ele au fost :

— O temeinică documentație inițială.

— O atentă muncă de cercetare pe monument pentru regăsirea elementelor constructive sau decorative în cazurile unor transformări ulterioare.

— O strictă păstrare a tuturor acestor elemente, fără interpretări modificatoare de ordin estetic, **„preocuparea frumosului netrebuind să existe în munca de restaurare".**

Ajuns la conducerea Serviciului tehnic al Comisiunii, din ce în ce mai îngrijorat de imensa disproporție între cerințele de salvare a monumentelor deteriorate și posibilitățile financiare disponibile, Horia Teodoru a adăugat atunci la ideile sale privind metoda de acționare în țara noastră, propunerea restrîngerii restaurării la o simplă acțiune de reparații și consolidări, repartizată însă la un număr cît mai mare de obiective, renunțînd la restaurări complexe de reconstituiri și reîntregiri sau la lucrările complementare de punere în valoare, considerate ca nefiind necesare.

A urmat desființarea Comisiunii Monumentelor Istorice și retragerea lui Horia Teodoru din serviciul activ de restaurare prin trecerea sa la Academia de Belle Arte. Directivele sale de muncă însă, stabilite pe criterii științifice, au fost urmate mai departe, iar ideile sale, deși uneori considerate de urmașii săi ca prea limitative în valorificarea monumentului, au rămas totuși principii conducătoare, corespunzătoare chiar și restaurărilor de astăzi.

Printre principalele lucrări realizate sub conducerea sa trebuie menționate ca modele ale genului, restaurările bisericii Curtea Veche din București, Sfînta Treime din Siret, biserica fostei mănăstiri Probota, biserica Coconilor și turnul mănăstirii Sf. Ion din Suceava, biserica din Mănăstioara.

La fel de importantă și desfășurată paralel a fost și munca de lămurire dusă de Horia Teodoru în sprijinirea și îndrumarea execuției. Exceptînd puținele întreprinderi de atunci obișnuite să lucreze sub supravegherea directă a Comisiei, toate celelalte lucrări executate din fondurile proprii ale beneficiarilor cu meșteri neexperimentați, au fost călăuzite prin descrieri amănunțite introduse în documentațiile respective, revizuite și completate după normele stabilite de dînsul.

În completarea imaginii activității sale efective, de aproape 20 de ani, în serviciu restaurării, mai trebuie menționate și numeroasele articole publicate în revistele de specialitate, bine documentate, clar redactate și direct legate de miezul subiectului prezentat.

Dar prin trecerea sa în alt domeniu de activitate, Horia Teodoru nu a încetat să se intereseze de problemele monumentelor istorice. Luînd parte cu regularitate la ședințele de avizare sau la deplasările la care a fost solicitat de către Direcția Monumentelor Istorice, astăzi încă, prin intervențiile sale, dovedește că a rămas credincios acelorași idei și principii în materie de restaurare pe care le-a susținut o viață întreagă.

Îi dorim întru aceasta, la împlinirea a 8 decenii de viață, încă mulți și rodnici ani.

TREI DECENII ÎN ACTIVITATEA DE RESTAURARE A MONUMENTELOR ISTORICE

(Urmare din pag. a 4-a)

Fosta Comisiune a Monumentelor Istorice încercase, în paralel cu restaurările de arhitectură, să restaureze și picturile murale, lucrările de la biserica Domnească din Curtea de Argeș fiind în acest sens încurajatoare. Din nefericire nu a fost constituit un adevărat atelier de restaurare, astfel că după război totul a trebuit să fie luat de la început. După mai multe încercări ocazionale, s-a trecut la organizarea unui atelier pentru restaurarea picturilor murale, atelier care funcționează în directă colaborare cu Centrul Internațional de Restaurare UNESCO, cu sediul la Roma.

Primele rezultate din activitatea acestui atelier sînt deopotrivă încurajatoare, dar și îngrijorătoare. Încurajator este faptul că lucrările efectuate deja la Humor, la Geoagiu de Sus, la Bistrița, la Strei, la Densuș etc., au dovedit posibilitatea rezolvării unor probleme dintre cele mai grele, tinerii restauratori vădind și vocație și responsabilitate în munca lor. În același timp, îngrijorează starea de gravă urgență în care se află multe, foarte multe picturi murale din țara noastră. Privite în lumină normală picturile murale de la Humor pot părea sănătoase, în realitate pelicula de culoare se desprinde de pe stratul suport, degradarea și chiar distrugerea fiind iminentă. De asemenea, sînt de semnalat numeroase desprinderi a stratului de frescă de pe zid (Humor, Moldovița, Bălinești etc.), pretutindeni fiind necesare urgente măsuri de consolidare.

Considerînd gravitatea acestor urgențe a fost organizată o campanie pentru depistarea tuturor monumentelor bolnave și pentru întocmirea fișelor de sănătate care să permită o judicioasă programare a intervențiilor. În același timp, în colaborare cu Institutul de Arte Plastice „Nicolae Grigorescu" a fost inițiată pregătirea viitorilor restauratori, pentru a se asigura numărul de specialiști necesari acestei acțiuni de incalculabilă răspundere. Căci ce ar fi Voronețul sau Humorul fără podoaba picturilor murale?

Similar, se pregătesc acum mijloacele pentru restaurarea întregului patrimoniu de artă aferent unui monument: sculptură, feronerie, mobilier. Totul în ideea că fiecare monument reprezintă o mărturie a istoriei poporului nostru, un document complex al geniului creator autohton, document pe care procesul de restaurare trebuie să-l păstreze nealterat în toată bogăția sa.

În perspectiva celor trei decenii care au trecut de la 23 August 1944, activitatea de restaurare din țara noastră impresionează prin ritmul impetuos de dezvoltare, prin complexitatea problemelor cu care este confruntată, prin constanta preocupare pentru asigurarea unor criterii și mijloace de o nedesmințită rigoare științifică.

Prin înalta veghe a Partidului Comunist Român, patrimoniul cultural național beneficiază de o protecție pe care nu a cunoscut-o niciodată în trecut, ponderea lucrărilor de restaurare crescînd în fiecare an, cu o sporită eficiență.

Mărturii concrete ale trecutului, monumentele istorice devin prin opera de restaurare și mărturii ale prezentului, ele vorbind despre grija pe care regimul socialist o poartă imensului bagaj de valori pe care l-au lăsat moștenire înaintașii, pe care noi înșine sîntem datori să-l lăsăm moștenire generațiilor viitoare.

Modul în care trebuie să fie înțelese monumentele istorice și, în general, operele care fac parte din patrimoniul cultural național a fost admirabil definit de către secretarul general al Partidului Comunist Român, tovarășul Nicolae Ceaușescu: *„Glorificînd eroismul legendar al luptei strămoșilor pentru neatîrnare, operele lor dădeau în același timp răspuns aspirațiilor de progres ale societății din vremea lor, jucau rolul de instrumente ale luptei pentru înfăptuirea idealurilor de libertate și progres ale poporului român. Prin aceasta și prin înalta lor valoare artistică sau științifică, aceste opere aparțin nu numai tezaurului nostru național, ci și patrimoniului culturii universale".* („România pe drumul desăvîrșirii construcției socialiste", v. II, București 1968, p. 307).

În acest bărbătesc dialog cu istoria se poate descifra, o dată mai mult, substanța profund umanistă a regimului socialist, gîndul înalt despre responsabilitatea istorică pe care Partidul Comunist Român a știut să-l inculce în conștiința fiecărui cetățean.

Colectivul redacțional: LUCIAN ROȘU — redactor șef
AURORA BĂDILĂ, RODICA BĂNĂȚEANU (secretar de redacție), VALENTINA BUȘILĂ, IULIU BUZDUGAN (redactor șef adj.), MIRCEA DUMITRESCU, OLGA MĂRCULESCU, VASILE NICOLAU, ANGHEL PAVEL, TEREZA SINIGALIA

https://biblioteca-digitala.ro